

ARBEIDSRETTE

DOM

Avsagt: 20. august 2019

Saksnr.: 3/2019

Lnr.: AR-2019-19

Dommere: Jakob Wahl
Tron Løkken Sundet
Liv Gjølstad
Tor-Arne Solbakken
Niels Selmer Schweigaard
Unni Rasmussen
Axel Thuve

Saken gjelder: Renholdsoverenskomsten § 4 nr. 3 om rett til lønn for løpende tid mellom oppdrag flere steder for samme bedrift

Landsorganisasjonen i Norge, med Norsk Arbeidsmandsforbund

Advokat Håkon Angell og advokat Katrine Hellum-Lilleengen

mot

Næringslivets Hovedorganisasjon, med NHO Service og handel

Advokat Kurt Weltzien

DOM

- (1) Saken gjelder renholderes krav etter Renholdsoverenskomsten § 4 nr. 3 på å få beregnet lønn for løpende tid mellom oppdrag. Spørsmålet er om vilkåret i § 4 nr. 3 første setning om å være pålagt oppdrag på flere arbeidssteder for «samme bedrift» skal forstås slik at arbeidet må utføres for samme arbeidsgiver eller for samme oppdragsgiver.
- (2) Renholdsoverenskomsten for tariffperioden 2016–2018 mellom Landsorganisasjonen i Norge (LO) og Norsk Arbeidsmandsforbund (NAF) på den ene siden og Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO) og NHO Service og handel på den andre siden har i § 1 og § 2 bestemmelser om arbeidstid og lønn. Etter overenskomsten § 2 nr. 1 skal renholdere ha lønn utbetalt som månedslønn beregnet på bakgrunn av 21 2/3 dager og et rammetimetall. Rammetimetallet fastsettes av bedriftsledelsen etter reglene i overenskomsten § 1 nr. 7 og 8, og henger sammen med det renholdsarbeidet som skal utføres. Etter § 1 nr. 7 skal det fastsettes en ramme for renholderens daglige arbeidsområde. Renholderen skal få utlevert en plan for sitt område, samt en beskrivelse av arbeidets omfang. Nærmere krav til innholdet i renholdsplanen er inntatt i en protokolltilførsel til bestemmelsen. Planen skal blant annet angi detaljer om bygget som skal renholdes og om renholdsmetoder. Dersom en av partene mener det er behov for å endre rammen for renholderens arbeidsområde, skal det utføres prøverenhold. Pålagt arbeid som går ut over beskrivelsen i renholdsplan og arbeidsomfang, er å betrakte som merarbeid.
- (3) Overenskomsten § 1 nr. 8 har regler om fremgangsmåten ved fastsettelse av rammetimetallet og om adgangen til å kreve prøverenhold i tilfeller hvor det er tvil om rammetimetallet er riktig. Bestemmelsen har slik ordlyd:

«For det enkelte området fastsetter bedriftsledelsen et rammetimetall. Rammetimetallet skal gjøre det mulig å utføre de beskrevne oppgaver i h.h.t. renholdsplan og arbeidsomfang. For hvert område fastsettes det en minimumstid pr. dag. Denne tiden skal gjøre det mulig å oppfylle bestemmelsene i renholdsplan og arbeidsomfang for hver enkelt dag. Tidsforbruket registreres daglig med stemplingsur/timelister. I løpet av en kalendermåned skal det arbeides de timer som er fastsatt.

Er det tvil om rammetimetallet er riktig, kan det etter ønske fra renholder/tillitsvalgt eller bedriften etter oppstart av ny kontrakt eller etter vesentlig endring av renholdsplan eller arbeidsomfang, kreves prøverenhold. Krav om prøverenhold må være den annen i hende senest 6 uker etter oppstart.»
- (4) Paragraf 1 nr. 8 har utførlige regler om hvordan prøverenhold skal gjennomføres.
- (5) Rammetimetallet er utgangspunkt for beregning av lønn. Overenskomsten §§ 3 flg. har enkelte særlige lønnsbestemmelser som gjelder i tillegg til § 2, blant annet om

akkordbetaling for hovedrengjøring, lønn for arbeidslederfunksjoner og kompensasjon for merarbeid og overtidarbeid. Paragraf 4 «Lønn for ventetid mv.» har i nr. 3 bestemmelser om lønn for løpende tid mellom oppdrag. Bestemmelsen har slik ordlyd:

«Renholdere som blir pålagt arbeidsoppdrag på flere arbeidssteder for samme bedrift skal ha beregnet arbeidstid og lønn for løpende tid mellom oppdragene. Dette gjelder også patruljetjeneste.»

- (6) **Oversikt over tariffreguleringen og bakgrunnen for bestemmelsen om lønn for løpende tid mellom oppdrag**
- (7) Renholdsarbeid reguleres av to overenskomster mellom NHO og NAF: Overenskomst for renholdsbedrifter (heretter Renholdsoverenskomsten) og Overenskomst for renhold på land i egen regi. Det finnes parallelle overenskomster mellom NAF og Hovedorganisasjonen Virke, tidligere Handelens arbeidsgiverforening. Overenskomstene har ikke egne omfangsbestemmelser, men virkeområdet følger av fast praksis. Renholdsoverenskomsten gjelder for private virksomheter som selger renholdstjenester, det vil si hvor renholdsarbeidet utføres hos en oppdragsgiver. Overenskomsten for renhold på land i egen regi gjelder utføring av renhold hos egen arbeidsgiver.
- (8) Overenskomsten for renhold i egen regi er i dag gjort gjeldende for 5 virksomheter som har 6 arbeidstakere tilsluttet NAF, mens Renholdsoverenskomsten omfatter om lag 4 000 medlemmer av NAF. Frem til 1996 ble overenskomstene gjort gjeldende for det enkelte arbeidsstedet. Partene ble i 1996 enige om at overenskomstene fra 1997 skulle gjøres gjeldende for renholdsbedriften.
- (9) I Renholdsoverenskomsten for tariffperioden 1980–1982 var bestemmelsene om arbeidstid og lønn inntatt i §§ 1 og 2. De delene av bestemmelsene som er relevante for tvisten i denne saken, hadde slik utforming:

«§ 1 Arbeidstid

...

3. Renholdernes daglige arbeidsområde (postens størrelse) fastsettes av bedriften i samråd med renholderne og – om mulig – deres tillitsvalgte. Renholderne skal få utlevert renholdsplan for sitt område, samt en beskrivelse av arbeidets omfang. Pålagt arbeid som går ut over nevnt beskrivelse, er å betrakte som ekstraarbeid.

4. Den effektive daglige arbeidstid for det enkelte område/post, fastsettes av bedriftsledelsen i samråd med renholderne, eventuelt deres tillitsvalgte. Det skal tas hensyn til arbeidsoppdragets art når den effektive arbeidstid beregnes. Det er forutsetningen at det skal arbeides den tid som er fastsatt.

5. Dersom det inntreffer endringer som er av betydning for arbeidssituasjonen, kan det tas opp til drøftelse, jfr. punktene 3 og 4 ovenfor. ...

§ 2 Lønnsbestemmelser

1. a) Renholderne skal ha sin lønn utbetalt som månedslønn. Ved fastsettelsen av lønnen legges normaltimelønnssetningen på kr. 29,10 til grunn for den arbeidstid som er fastsatt for den enkelte renholder i henhold til § 1 nr. 4.

...

Protokolltilførsler:

1) Ved utregning av de nye månedslønninger etter nevnte lønnssetning legges den tidligere avtalte arbeidstid ved den enkelte bedrift til grunn på betingelse av at forutsetningene for arbeidsopdraget ikke endres.»

- (10) NAF fremmet i 1982 blant annet krav om endringer i bestemmelsene om arbeidstid og lønn. Det er begrenset med dokumentasjon fra forhandlingene i 1982. Det er lagt frem kopi av kravet fra forhandlingene mellom NAF og Handelens arbeidsgiverforening. Partene er enige om at tilsvarende krav ble fremmet overfor Norsk arbeidsgiverforening, nå NHO. Kravet fra NAF hadde slik utforming på de punktene som er av betydning for saken:

«§ 2 Arbeidstid

...

4. Den daglige arbeidstid for det enkelte område/post skal fastsettes ved lokale forhandlinger når en av partene krever det. Når det avtales daglig fast arbeidstid skal tiden beregnes ut fra normalt arbeidstempo, tilpasset renholderens alder, kyndighet, arbeidsevne og øvrige forutsetninger.

Avtalen skal være skriftlig, og kan sies opp av partene med 1 måneds varsel.

Oppnås ikke enighet om tidsfastsettelsen, lønnes renholderen for medgått arbeidstid.

...

§ 3 Lønnsbestemmelser

1 a) Renholderne skal ha sin lønn utbetalt som månedslønn. Ved fastsettelsen av lønnen legges følgende normallønnssatser til grunn:

Fra 0-2 år – kr.

" 2-4 " – "

Over 4 " – "

b) Ved utregning av månedslønnen legges ovennevnte normallønnssatser til grunn for den arbeidstid som er avtalt for den enkelte renholder i henhold til § 1 nr. 4.

...

Protokolltilførsler:

...

4) Renholdere som har arbeidsopdrag på flere arbeidssteder for samme bedrift skal ha beregnet lønn for løpende tid. Det vil si at vedkommende skal ha lønn også for den tid som medgår til å flytte fra arbeidssted til arbeidssted.»

- (11) Tarifforhandlingene ledet til at det ble inntatt slik protokolltilførsel til § 2

«Lønnsbestemmelser»:

«Renholdere som blir pålagt arbeidsopdrag på flere arbeidssteder for samme bedrift skal ha beregnet lønn for løpende tid mellom oppdragene. Dette gjelder også patruljetjeneste.»

- (12) I NAFs medlemsblad Arbeidsmanden nummer 6/7 1982 ble tarifforslaget omtalt i notisen «Historiens største tariffmøte for renholdere holdt i Bergen». Her redegjøres det for

endringene i lønnsstigen i overenskomsten, og om bestemmelser om beregning av tjenestetid for innplassering i lønnsstigen. Avslutningsvis i notisen heter det:

«Vi legger til at det også er nytt i overenskomsten at renholderne skal ha sin lønn for tid som medgår til å flytte fra arbeidssted til arbeidssted. Dette gjelder også patruljetjeneste.»

(13) I 2006 ble merknaden flyttet fra § 2 og inntatt i § 4 nr. 3.

(14) NAF fremmet i 2016 krav om at bestemmelsen skulle få slik ordlyd:

«Renholdere som blir pålagt å utføre arbeid på flere arbeidssteder for samme arbeidsgiver skal ha beregnet arbeidstid og lønn for løpende tid mellom oppdragsstedene. Dette gjelder også patruljetjeneste.»

(15) Kravet om endring ble avvist av NHO.

(16) **Nærmere om tvisteforløpet**

(17) Saken for Arbeidsretten springer ut av tvister om avlønning som har oppstått ved renholdsbedriftene Elite Service Partner AS, Mint Renhold AS og Kraft Drift AS. Tvistene ved Elite og Mint har blitt løst ved utenrettslige forlik. Tvisten om lønnskravet ved Kraft Drift AS er til behandling i Eidsivating lagmannsrett. Lagmannsrettssaken er stanset i påvente av Arbeidsrettens avgjørelse. Tolkningstvisten har også en viss tilknytning til vedtak av Arbeidstilsynet og Tariffnemnda i 2013, 2017 og 2018, og spørsmål om reisetid skal regnes som arbeidstid. Ved behandlingen av disse sakene ble det fra NHOs side fremmet anførsler som indikerte at NHO tolket Renholdsoverenskomsten § 4 nr. 3 på en annen måte enn LO. Detaljene i disse forvaltningssakene er ikke av vesentlig betydning for saken, og Arbeidsretten går ikke nærmere inn på dette.

(18) Tvisteforhandlinger mellom LO og NHO om tvistene ved Mint Renhold AS og Kraft Drift AS ble gjennomført 30. august 2018 og for tvisten ved Elite Service Partner AS 11. desember 2018. Det ble i tvisteforhandlingene for Elite Service Partner AS vist til anførselene om tariff forståelsen i protokollen fra 30. august 2018. I protokollen fra tvisteforhandlingene for Mint Renhold AS og Kraft Drift AS er partenes anførsler gjengitt slik:

«LO anførte:

...

LO anførte at «bedrift» i Renholdsoverenskomsten § 4.3 er å forstå som «arbeidsgiver». Såfremt renholderen er pålagt arbeidsoppdrag på flere arbeidssteder for samme arbeidsgiver skal det beregnes arbeidstid og lønn for løpende reisetid mellom oppdragene. LO sitt standpunkt følger av en naturlig forståelse av ordlyden og støttes av øvrige tolkningsmomenter, herunder tariffhistorikken, sammenhengen i regelverket og formålsbetraktninger.

Manglende beregning av arbeidstid og lønn for løpende reisetid mellom oppdrag for samme arbeidsgiver, innebærer tariffbrudd, og er i tillegg i strid med aml. § 10-1 første ledd. Reisetid mellom oppdrag er nødvendig for å utføre arbeid. Reisetiden er å anse som arbeidstid og gir krav på lønn.

Det fremmes krav om etterbetaling på vegne av berørte arbeidstakere, basert på LOs forståelse av Renholdsoverenskomsten § 4.3.

NHO anfører:

NHO viser til protokoll mellom NAF og NHO Service og Handel 28. mai 2018 og lokal protokoll ved Mint Renhold AS 20. februar 2018 og fastholder de standpunkter som der fremkommer.

Renholdsoverenskomsten beregner lønn ut i fra rammetimetallet på de renholdsoppdragene som utføres. ...

Dersom arbeidstaker eller tillitsvalgte mener at rammetimetallet ikke er satt korrekt, har overenskomsten regler for håndtering av dette i bestemmelsene om «prøverenhold», jf. Renholdsoverenskomsten § 1 nr. 7.

Et slikt lønssystem med rammetimetall har blitt praktisert i bransjen i svært mange år og innebærer at arbeidstaker får betalt for en på forhånd fastsatt tid som det normalt skal ta å utføre renholdsoppdraget, uavhengig av hvor lang tid arbeidstaker selv bruker. Slik arbeidsgiversiden forstår overenskomsten, medfører dette en avtale mellom tariffpartene om at arbeidstaker normalt ikke får betalt lønn ved forflytning mellom to oppdrag med rammetimetall.

Renholdsoverenskomsten § 4 «Lønn for ventetid» mv» representerer et unntak fra hovedregelen om lønn på bakgrunn av avtalt rammetimetall. ...

For at det skal betales lønn mellom oppdrag, er det et vilkår at renholderne blir pålagt arbeidsoppdrag på flere arbeidssteder eller at det er avtalt patruljetjeneste. Arbeidsgiversiden har forstått begrepet «samme bedrift» i denne bestemmelsen som samme kunde/oppdragsgiver.

I de aktuelle sakene kan arbeidsgiversiden ikke se at renholderne er blitt pålagt arbeidsoppdrag, eller har utført oppdrag for samme kunde. Hvorvidt oppdragene er pålagt må vurderes konkret, uansett hvordan begrepet bedrift i § 4.3 må forstås.»

- (19) Hovedforhandling ble gjennomført 19.–21. juni 2019. To partsrepresentanter og seks vitner avga forklaring. Dommen er på grunn av ferieavvikling avsagt etter fristen i arbeidstvistloven § 56 andre ledd.
- (20) **Partenes påstandsgrunnlag og påstander**
- (21) *Landsorganisasjonen i Norge*, med Norsk Arbeidsmandsforbund, har i korte trekk anført:
- (22) Vilkåret «bedrift» i Renholdsoverenskomsten § 4 nr. 3 om lønn mellom oppdrag sikter til bedriften som er bundet av overenskomsten. «Bedrift» må derfor tolkes slik at det gjelder oppdrag på flere arbeidssteder for samme arbeidsgiver. Dette er i samsvar med alminnelig tariffrettslig språkbruk. En arbeidstaker som pålegges arbeidsoppdrag på flere arbeidssteder for samme arbeidsgiver, vil ha tariffrettslig krav på lønn for reisetiden.
- (23) Historikken taler for LOs tolkning. NAF fremmet i 1982 et generelt krav om lønn for reisetid både i Renholdsoverenskomsten og i Overenskomst for renhold på land i egen regi. Overenskomstene har blitt forhandlet samtidig. Det gir ingen mening om uttrykket bedrift i

Overenskomst for renhold på land i egen regi skal forstås som arbeidsgiver, mens det i Renholdsoverenskomsten skal forstås som kunde eller oppdragsgiver. Dersom NHO hadde ment at bedrift skulle ha en annen betydning, burde dette vært tatt opp under forhandlingene.

- (24) Tolkningen har også støtte i sammenhengen i overenskomsten. Uttrykket bedrift brukes 48 ganger i Renholdsoverenskomsten. I alle bestemmelsene hvor uttrykket brukes, er den naturlige slutningen at det med «bedrift» menes renholderens arbeidsgiver, og ikke virksomhetens kunde eller oppdragsgiver.
- (25) Det er uten betydning for tolkningen at NAF i 2016 krevde endring av ordlyden. Det må skilles mellom tilfeller hvor et krav ikke fører frem i tariffforhandlinger, og det deretter reises en rettstvist, og tilfeller hvor krav om endring i tariffavtalen reises etter at tolkningsspørsmålet har oppstått. Kravet tok sikte på å få overenskomsten til å gi et dekkende uttrykk for rettstilstanden mellom partene, og var ikke ment som en materiell endring av overenskomsten. NAF klargjorde overfor NHO ved presentasjonen av kravet at det ikke var ment som en realitetsendring.
- (26) NAFs omtale av forhandlingsresultatet i Arbeidsmanden gir et korrekt uttrykk for hva partene var enige om. Det var NHOs anførsler i tvisten med Arbeidstilsynet i 2011 og senere tvister som gjorde LO oppmerksom på at NHO hadde en annen forståelse av § 4 nr. 3.
- (27) Praksis taler samlet sett for LOs tolkning. De store aktørene i bransjen betaler for løpende tid mellom oppdrag uansett om det er oppdrag for samme kunde eller flere kunder.
- (28) Reisetid er arbeidstid etter arbeidsmiljøloven § 10-1 første ledd og arbeidstidsdirektivet (direktiv 2003/88/EF). Tariffpartene kan ikke fravike lovens og direktivets definisjon av arbeidstid. Det har også formodningen mot seg at partene har ment å avtale ulik regulering av hva som skal regnes som arbeidstid etter vernereglene i loven og etter lønnsbestemmelsene i tariffavtalen, eller har ment å avtale ulovlig overtidsarbeid. Tiden mellom oppdragene vil inngå i renholderens arbeidstid og stillingsandel. Dersom reisetid holdes utenfor ved beregning av lønn, vil en renholder i full stilling som har en times reisetid i løpet av arbeidsdagen, bare få om lag 87 % lønn. NHOs forståelse av overenskomsten gjør at mer enn 50 % av alle renholdere ikke vil få beregnet lønn av reisetid.
- (29) Det er nedlagt slik påstand:

«Renholdsoverenskomsten 2016-2018 § 4 pkt. 3 skal forstås slik at begrepet «bedrift» har samme betydning som «arbeidsgiver».»

- (30) *Næringslivets Hovedorganisasjon*, med NHO Service og handel, har i korte trekk anført:
- (31) Begrepet «bedrift» i Renholdsoverenskomsten § 4 nr. 3 er ikke definert i overenskomsten og har ikke et allmenngyldig innhold. Begrepet må forstås kontekstuellt, og LOs tolkning har ikke støtte i tariffavtalens ordlyd eller sammenheng. Praksis fra Tariffnemnda og fra Arbeidstilsynet er ikke relevant for tolkningen. Overenskomsten gjelder for bedrifter som har virksomhet eller oppdrag hos kunder. Frem til 1997 ble overenskomsten gjort gjeldende for det enkelte oppdragssted eller den enkelte kunden. Det vil si at det var det enkelte arbeidsstedet som var tariffert, og ikke de enkelte renholdsbedrifter. Henvisningen til oppdrag på flere arbeidssteder må da leses som en henvisning til flere tarifferte arbeidssteder. Det er ingen holdepunkter i senere tariffrevisjoner for å fravike dette utgangspunktet. Samme bedrift må da forstås som en henvisning til samme kunde eller oppdragsgiver.
- (32) Tolkningen må også se hen til de ulike måter renholdsarbeid avlønnes på, og at utgangspunktet etter § 4 nr. 3 jf. § 2 er at det ikke betales lønn for løpende tid mellom oppdrag. Hovedregelen er avlønning etter rammetimetall. Overenskomsten § 4 om ventelønn mv. gjør unntak fra dette for renholdere som er pålagt oppdrag på flere arbeidssteder for samme bedrift og for patruljetjeneste. Dersom bedrift i § 4 nr. 3 tolkes som om det stod arbeidsgiver, vil bestemmelsen tømmes for innhold. Renholdere arbeider alltid for egen arbeidsgiver, men oppdragene utføres hos kundene. LOs tolkning gjør at det bare gjelder to vilkår for avlønning for tid mellom arbeidsoppdrag, og systemet med rammetimetall vil kollapse. Selv om LO anfører at tvisten gjelder rett til betaling for reisetid mellom oppdrag, reiser tariff forståelsen uavklarte spørsmål om rett til betaling for løpende tid for renholdere som har oppdrag tidlig på dagen og på ettermiddag/kveld.
- (33) Det finnes ikke relevant praksis fra tariffpartene som kaster lys over innholdet i bestemmelsen. Praksis i renholdsbedriftene gir i dette tilfellet ikke noe bidrag til tolkningen.
- (34) NAF har flere ganger forsøkt å få endret bestemmelsen. Det er ingen spor i de tidsnære bevis for at LOs tariffkrav i 2016 bare var ment som en redaksjonell endring. Dette tilsier at den foreliggende saken egentlig gjelder en interessetvist.
- (35) Det er nedlagt slik påstand:

«Saksøkte frifinnes.»

- (36) **Arbeidsrettens merknader**
- (37) Spørsmålet i saken er om plikten etter Renholdsoverenskomsten § 4 nr. 3 første setning til å beregne lønn for løpende tid mellom oppdrag på flere arbeidssteder for samme bedrift, gjelder ved oppdrag flere steder for samme arbeidsgiver eller oppdrag flere steder for samme oppdragsgiver.
- (38) Etter Renholdsoverenskomsten § 1 og § 2 skal bedriften fastsette et rammetimetall som ligger til grunn for beregning av lønn. Rammetimetallet fastsettes for det enkelte arbeidsområdet, og skal gjøre det mulig å utføre arbeidsoppgavene i henhold til renholdsplanen og arbeidets omfang. Partene er enige om at rammetimetallet ikke omfatter løpende tid mellom oppdrag. En renholder som bruker tid på å flytte seg mellom arbeidsstedene, får etter §§ 1 og 2 ikke lønnsmessig uttelling for denne tiden uten hensyn til om reisetiden regnes som arbeidstid etter reglene i arbeidsmiljøloven.
- (39) Bestemmelser om plikt til å beregne lønn for løpende tid mellom oppdrag er inntatt i § 4 «Lønn for ventetid mv.». LO har anført at § 4 nr. 3 er en selvstendig lønnsbestemmelse for tid som anses som arbeidstid, og at partene i 1982 var kjent med arbeidstidsbegrepet i arbeidsmiljøloven. Etter Arbeidsrettens vurdering gir reglene om arbeidstid ikke veiledning for tolkningsspørsmålet. Utgangspunktet er at lovens regler om arbeidstid og tariffavtalens regler om beregning av lønn er «to separate regelsett, som hver for seg må forstås i den sammenheng de inngår i», jf. ARD-2001-16 på s. 32 og tilsvarende utgangspunkt i HR-2018-1036-A avsnitt 76. Dette gjelder likevel ikke dersom det er holdepunkter for noe annet, sml. ARD-1988-72. Slike holdepunkter er det ikke i tariffbestemmelsen. Tolkningsspørsmålet må løses på grunnlag av bestemmelsens ordlyd, historikk og praktisering.
- (40) Etter Renholdsoverenskomsten § 4 nr. 3 første setning er det et vilkår for å få beregnet lønn for løpende tid mellom oppdrag at det utføres arbeidsoppdrag flere steder for «samme bedrift». Begrepet bedrift brukes flere steder i overenskomsten, og kan isolert sett forstås som en henvisning til renholdsbedriften, det vil si arbeidsgiveren. Dette samsvarer med hvordan begrepet bedrift brukes ellers i overenskomsten. Paragraf 1 nr. 6 om arbeidstid skiller for eksempel mellom bedrift og kunde. Etter denne bestemmelsen skal henleggelse av arbeidstid fastsettes av «bedriften i samråd med renholder og innenfor de rammer avtalen med kunden tillater». Bedrift må her forstås som renholdsbedriften og ikke oppdragsgiver. Det samme gjelder når det i protokolltilførselene til § 2 heter at detaljer i

lønnsavregning utformes av «bedriften», og at «bedriften» skal angi den til enhver tid gjeldende pensjonsleverandør.

- (41) Begrepet bedrift slik det brukes i § 4 nr. 3 er imidlertid ikke entydig når det inngår i formuleringen «samme bedrift». Renholderen må være pålagt arbeidsoppdrag på «flere arbeidssteder» for samme bedrift. «Arbeidssteder» er arbeidsområdet hos oppdragsgiveren, og må ses i sammenheng med arbeidsoppdraget. Bestemmelsen utfyller reglene om rammetimetall som grunnlag for beregning av lønn. Dette timetallet fastsettes ut fra renholdsarbeidet hos oppdragsgiver. Bestemmelsen blir da et tilbygg til reglene om fastsettelse av tid som skal gi lønnsmessig uttelling. På det tidspunkt protokolltilførselen kom inn i overenskomsten, ble overenskomsten gjort gjeldende for det enkelte arbeidsstedet, og ikke for renholdsbedriften. Dersom bedrift leses som en henvisning til det arbeid overenskomsten var gjort gjeldende for, taler det mot at det skal forstås som renholdsbedriften. Da overenskomsten ble endret i 1996 slik at den skulle gjøres gjeldende for renholdsbedriften og ikke det enkelte arbeidssted, er det ikke dokumentert noen drøftelse av konsekvensene for lønnsbestemmelsen i § 4 nr. 3. Den tariffrettslige sammenhengen fra 1982 er da fortsatt av betydning for tolkningen, og taler til en viss grad mot at bedrift i § 4 nr. 3 første setning må forstås som renholdsbedriften.
- (42) Tariffhistorikken gir ikke entydige holdepunkter for tolkningen. Bestemmelsen var fra 1982 inntatt som en protokolltilførsel til lønnsbestemmelsen i § 2, men ble i 2006 flyttet til § 4 nr. 3. Partene er enige om at innplasseringen i § 4 nr. 3 bare var en redaksjonell endring. Endringen kaster derfor ikke lys over forståelsen. NHO har anført at NAFs krav om å endre formuleringen til «samme arbeidsgiver» ved tariffrevisjonen i 2016 taler mot LOs tolkning. Dette kan ikke føre frem. Kravet ble fremmet etter at det fra 2013 viste seg at LO og NHO var uenige om tolkningen av § 4 nr. 3 første setning. Tariffkravet må i en slik situasjon forstås som et krav om å tydeliggjøre den forståelsen LO hadde gjort gjeldende overfor NHO etter at tolkningsspørsmålet ble reist. Ut fra parts- og vitneforklaringene må det også legges til grunn at LO ved presentasjonen av kravet overfor NHO i 2016 ga uttrykk for at det bare var ment som en redaksjonell endring, mens NHO Service og handel oppfattet det som et krav om en materiell endring. Når det ikke er fremlagt andre bevis knyttet til tarifforhandlingene i 2016, må det legges til grunn at den tariffrettslige stillingen mellom partene ikke ble endret av at LO fremmet krav om endring av avtaleteksten. Andre krav om endringer i overenskomsten i perioden 1982–2016 gir ikke bidrag til forståelsen, og Arbeidsretten går ikke inn på disse.

(43) Bestemmelsen i § 4 nr. 3 kom inn i overenskomsten i 1982 som en protokolltilførsel til § 2. NAF fikk ikke gjennomslag for alle kravene, og ordlyden i protokolltilførselen er ikke identisk med NAFs krav. Det er ingen dokumentasjon knyttet til selve forhandlingsforløpet eller arbeidet med utformingen av den endelige avtaleteksten. Spørsmålet er hvilke slutninger man kan trekke ut av en sammenligning mellom tariffkravet og protokolltilførselen.

(44) NAFs krav til protokolltilførsel var del av et mer omfattende krav om endringer i lønnsbestemmelsen. Utgangspunktet for kravet var at lønn i henhold til § 2 skulle beregnes på grunnlag av den tid som var fastsatt for utføring av arbeidet på grunnlag av et timetall fastsatt av «bedriftsledelsen». Tid mellom oppdrag ga ikke lønnsmessig uttelling. NAF fremmet i 1982 krav om en ny bestemmelse om at den daglige arbeidstiden for hvert område eller hver post skulle fastsettes gjennom lokale forhandlinger dersom en av partene krevde det. Dersom partene ikke ble enige om timetallet gjennom forhandlinger, skulle renholderen lønnes for medgått arbeidstid. Til dette kom et krav om protokolltilførsel til lønnsbestemmelsene i § 2 med slik ordlyd:

«Renholdere som har arbeidsoppdrag flere steder for samme bedrift skal ha beregnet lønn for løpende tid. Det vil si at vedkommende skal ha lønn også for den tid som medgår til å flytte fra arbeidssted til arbeidssted.»

(45) NAF fikk ikke gjennomslag for kravet om forhandlingsbestemmelse for timetallet, eventuelt avlønning etter medgått tid. Kravet om protokolltilførsel førte frem, men denne fikk en endret ordlyd:

«Renholdere som blir pålagt arbeidsoppdrag på flere arbeidssteder for samme bedrift skal ha beregnet lønn for løpende tid mellom oppdragene. Dette gjelder også patruljetjeneste.»

(46) Andre setning i protokolltilførselen fikk en bestemmelse om at plikten til å beregne lønn for løpende tid mellom oppdrag også gjaldt for patruljetjeneste. Overenskomsten definerer ikke patruljetjeneste. Parts- og vitneforklaringene viser imidlertid at dette er et vidtrekkende begrep. Patruljetjeneste er renholdsarbeid hvor renholderen utfører arbeid flere steder og i alminnelighet for ulike kunder eller oppdragsgivere. Arbeidet kan være lagt opp slik at arbeidsgiver stiller en bil med renholdsutstyr til disposisjon for renholderen, og renholderen kjører en fastsatt rute for å utføre en rekke oppdrag. En renholder kan ha inntil 20 oppdrag som del av patruljetjenesten. Arbeidet utføres på en bestemt måte og i en rekkefølge fastsatt av arbeidsgiver. Det er likevel ikke et absolutt krav at arbeidsgiver stiller utstyr til disposisjon for renholderen for at det skal være tale om patruljetjeneste. Patruljetjeneste kan også være tilfeller hvor renholderen utfører renholdsarbeid ved bruk av

kundens renholdsutstyr. Hvilke begrensninger som ligger i begrepet patruljetjeneste er ikke tema i denne saken.

- (47) Praksis i bransjen viser at det i stor utstrekning betales for tid mellom oppdrag på ulike steder, uavhengig av om det er arbeid for samme arbeidsgiver eller for samme oppdragsgiver. Store aktører i bransjen slik som AB Solutions, Toma og ISS betaler lønn for løpende tid mellom oppdrag dersom det er reise- eller gangtid mellom oppdragene. Hovedtillitsvalgt i AB Solutions, Trine Wiig Hansen, har forklart at drøftelser om reisetid i stor grad har vært rettet mot å finne et timetall som er dekkende for beregning av tid mellom oppdrag. Dersom den faktiske reisetiden avviker fra det man har antatt, kan det bli en diskusjon om å finne et tall som er mer dekkende for reisetiden. Diskusjonen har kort sagt gått på hvor mye det skal betales for reisetid, og ikke om det skal betales lønn for reisetid. Preben Gautun, Head of pricing i ISS, har forklart at ISS i alminnelighet vil organisere og fordele renholdsoppdrag slik at man unngår at renholdere får oppdrag på ulike arbeidssteder. Dersom renholdsarbeid utføres ulike steder for samme kunde, vil ISS forsøke å fordele oppdragene på ulike renholdere. I tilfeller hvor kunden krever en bestemt renholder for oppdrag på ulike arbeidssteder eller det av andre grunner ikke er mulig å fordele arbeidet på flere renholdere, vil renholderen godtgjøres for løpende tid mellom oppdragene. Advokat Elisabeth Lea Strøm i NHOs avdeling for Lønn og tariff, har opplyst at det ikke er registrert tvistesaker om bestemmelsen før tolkningsspørsmålet ble tatt opp etter 2013. Det er dokumentert en lokal tvistesak fra 1990, men uenigheten mellom partene gjaldt om det var pålagt arbeid og kaster ikke lys over spørsmålet i saken.
- (48) Spørsmålet er etter dette om ordlyd, historikk og praksis samlet sett tilsier at «bedrift» i § 4 nr. 3 første setning må forstås slik at det sikter til renholdsbedriften eller oppdragsgiver. I denne avveiningen har Arbeidsretten delt seg i et flertall og et mindretall.
- (49) Arbeidsrettens flertall, dommerne *Wahl, Sundet, Gjølstad, Schweigaard* og *Thuve* har kommet til at LO ikke kan få medhold i påstanden. Selv om begrepet bedrift i andre bestemmelser i overenskomsten viser til renholdsbedriften, er dette ikke uten videre avgjørende for tolkningen av § 4 nr. 3 første setning. Etter flertallets vurdering kan tolkningsspørsmålet ikke løses gjennom en isolert og generell forståelse av begrepet bedrift i første setning, men må fastlegges ved å lese § 4 nr. 3 første og andre setning i sammenheng, og som en presisering av bestemmelsene i § 2 om beregning av lønn.
- (50) Protokolltilførselen fra 1982 bestemmer at det skal beregnes lønn for løpende tid mellom oppdrag på flere steder for «samme bedrift» eller ved patruljetjeneste. Åpningsordene

«dette gjelder også» i andre setning tilsier at plikten til å beregne lønn for patroljetjeneste er et alternativ til første setning. Dette fremstår som en realitetsendring sammenlignet med NAFs krav i 1982. NAFs krav talte i første setning generelt om beregning av lønn for løpende tid mellom oppdrag for samme bedrift, uten noen presisering om hva «samme bedrift» siktet til. Andre setning i kravet presiserte at bestemmelsen ga krav på lønn for tid som gikk med til forflytning mellom oppdragssteder. I den endelige avtaleteksten har andre setning blitt et selvstendig grunnlag for krav på lønn. Løpende tid mellom oppdrag kan oppstå når renholderen utfører renholdsarbeid for samme kunde eller for flere kunder. I begge tilfeller utføres arbeidet for samme arbeidsgiver. Dersom første setning tolkes slik at den gjelder arbeid for samme arbeidsgiver, blir alternativet om patroljetjeneste overflødig. Ved å tolke bedrift i første setning som samme oppdragsgiver, vil andre setning fange opp tilfeller når arbeid flere steder utføres for flere oppdragsgivere. Når første og andre setning leses i sammenheng ble det innført en regel om beregning av lønn for løpende tid mellom oppdrag når arbeidet organiseres slik at det må utføres flere steder, så fremt de øvrige vilkårene i bestemmelsen er oppfylt. Den kortfattede omtalen av bestemmelsen i medlemsbladet Arbeidsmanden gir derfor en dekkende beskrivelse av endringen som kom på plass i 1982.

- (51) LO har anført at tolkningen av samme bedrift må se hen til at en likelydende bestemmelse også ble inntatt i Overenskomst for renhold på land i egen regi, og at dette var den dominerende tariffavtalen i 1982. Ved renhold i egen regi er det ikke naturlig å tale om oppdragsgiver. Etter flertallets vurdering kan det ikke trekkes noen avgjørende slutning fra dette.
- (52) I 1982 var det få etablerte renholdsbedrifter som påtok seg renholdsoppdrag for andre virksomheter, og de fleste bedrifter hadde renholdsopplegget i egen regi. Renholdere var derfor ansatt direkte i de ulike bedrifter de hadde oppdrag for. Overenskomstene innførte fra 1982 et nytt prinsipp om at tid som gikk med til forflytning mellom arbeidssteder på nærmere vilkår skulle gi lønnsmessig uttelling. Partene laget en kortfattet protokolltilførsel til lønnsbestemmelsene i begge overenskomster som dekker arbeid som organiseres og utføres på ulike måter. Referansen er i begge tilfeller bedriften som får utført renholdsarbeidet.
- (53) Etter flertallets oppfatning kan det ikke trekkes noen sikre slutninger fra praksis utover at det i all hovedsak synes å bli beregnet lønn for løpende tid mellom oppdrag flere steder

dersom det ikke er mulig å organisere eller planlegge arbeidet på en annen måte. Dette kan bygge på sammenhengen mellom § 4 nr. 3 første og andre setning.

- (54) På denne bakgrunn har flertallet kommet til at formuleringen «samme bedrift» i Renholdsoverenskomsten § 4 nr. 3 første setning ikke kan tolkes som at det gjelder arbeidsoppdrag for samme arbeidsgiver.
- (55) Arbeidsrettens mindretall, dommerne *Solbakken* og *Rasmussen*, har kommet til at LO må få medhold i påstanden. Ut fra det som er opplyst om historikk og praksis er det ikke grunnlag for å anta at bedrift i § 4 nr. 3 sikter til noe annet enn arbeidsgiveren. Dette er i samsvar med den alminnelige forståelsen av begrepet bedrift og med bruken av begrepet bedrift i overenskomsten ellers. Det er ikke tilstrekkelige holdepunkter i opplysningene fra tarifforhandlingene i 1982 til å begrunne en innskrenkende tolkning. Under forhandlingene ble det gjort endringer som begrenset plikten til å beregne lønn for tid mellom oppdrag sammenlignet med det opprinnelige kravet fra NAF. Vilåret «samme bedrift» ble ikke endret eller presisert i teksten. Det har formodningen for seg at kravet fra NAF bygget på den alminnelige forståelsen av begrepet bedrift, og ikke den snevrere forståelsen NHO gjør gjeldende. I en slik situasjon er det NHO som under tarifforhandlingene burde ha sørget for å presisere at begrepet bedrift i protokolltilførselen skulle ha et annet innhold. Praksis gir heller ingen holdepunkter for en innskrenkende tolkning av begrepet bedrift i § 4 nr. 3 første setning. NHOs tolkning gjør det uklart om avgrensningen skal skje ut fra om det er samme kunde/oppdragsgiver eller samme oppdragsavtale. Det er nærliggende å anta at en slik tolkning ville gitt grunnlag for tvistesaker, men det har ikke skjedd før etter at NHO i 2013 ga uttrykk for en annen forståelse av bestemmelsen. Fraværet av tvistesaker taler for LOs forståelse av bestemmelsen.
- (56) På denne bakgrunn må vilåret bedrift i Renholdsoverenskomsten § 4 nr. 3 første setning tolkes slik at det skal beregnes lønn for løpende tid mellom oppdrag som utføres for samme arbeidsgiver.
- (57) På denne bakgrunn blir dom å avsi i samsvar med flertallets syn. Dommen er avsagt med slik dissens som fremgår foran.

SLUTNING

Saksøkte frifinnes.

Jakob Wahl
(sign.)

Tron Løkken Sundet
(sign.)

Liv Gjølstad
(sign.)

Tor-Arne Solbakken
(sign.)

Niels Selmer Schweigaard
(sign.)

Unni Rasmussen
(sign.)

Axel Thuve
(sign.)

Rett utskrift bekreftes: